

Iveta V a l e n t o v á (Bratislava)

VÝVIN PRECHÝĽOVANIA ŽENSKÝCH PRIEZVISK NA SLOVENSKOM ÚZEMÍ

THE DEVELOPMENT OF THE DERIVATION OF FEMININE SURNAMES FROM MASCULINE SURNAMES ON THE SLOVAK TERRITORY

The paper deals with answers to following questions: where did the derivation of feminine surnames from masculine surnames come from; why feminine surnames are affected by this process and what are the functions of personal names. The author further refers to onymic signs (functions) of official and unofficial names, briefly indicated the development of the Slovak naming system, focusing on the development of the naming of women and on the origin of today's official suffix *-ová* and on other derivative suffixes, which even today functions in unofficial naming sphere.

Keywords

old additional personal name, surname, feminine surname, the derivation of feminine surnames from masculine surnames, onymic signs (functions)

Problematika prechýľovania ženských priezvisk sa stala aktuálnou už minulý rok v súvislosti s novelou matričného zákona, ktorá ponúka ženám možnosť rozhodnúť sa, či chcú mať v matričnom zápise prechýlené priezvisko. Ministerstvo kultúry SR v medzirezortnom pripomienkovom konaní k novele zákona o matrikách však uviedlo, že používanie ženských priezvisk s príponou *-ová* je výsostne vec slovenského gramatického systému. Novela neprešla, pretože bola v rozpore aj so zákonom o štátnom jazyku, ktorý takýto zásah do systému slovenského jazyka nedovoľuje. V masmédiách to vyvolalo niektoré otázky s protichodnými odpoveďami. Možno sa napríklad stretnúť s vyjadreniami, že prechýľovanie ženských priezvisk nie je iba jazykovou záležitosťou, ale aj otázkou ľudských práv a problémom spoločenským, kultúrnym a etickým, že je pomerne nové a začalo sa s ním až v 20. storočí. Otázky, ktoré dostávame, sa týkajú aj pôvodu prechýľovacej prípony *-ová*, kde sa vzala a kedy sa začala používať v pomenovaní žien. Cieľom nášho príspevku je odpovedať na tieto otázky a ukázať, že prechýľovanie ženských priezvisk je starý domáci jav, ktorý sa vyvíjal súbežne s vývinom dvojmennej pomenovacej sústavy.

Súhlasíme s tvrdením, že prechýľovanie, respektíve celkovo vlastné mená nie sú iba čisto jazykovou záležitosťou. Už V. Šmilauer¹⁾ definoval onomastiku ako spo-

¹⁾ V. Šmilauer, Úvod do toponomastiky, Praha 1963, s. 3.

čenskovednú disciplínu na hraniciach jazykovedy, histórie a geografie. V. Blanár²⁾ hoci vymedzuje onomastiku ako samostatnú jazykovednú disciplínu, zároveň dodáva, že svojim onomastickým (presnejšie onymickým) statusom vlastného mena sa zapája do širších spoločenskovedných súvislostí. Vlastné meno chápe ako jednotu všeobecného, jednotlivého a zvláštneho (špecifického). Kategóriou všeobecného rozumie zaradenie vlastného mena do množiny vlastných mien, jeho interakciu s jazykovým systémom, všeobecné pomenovacie princípy pri vzniku vlastného mena a pri jeho fungovaní v spoločenskej komunikácii. Kategória jednotlivého predstavuje referenčný vzťah v jazykovej komunikácii, predovšetkým individuálne (jednotlivé) príznaky vlastného mena, ktorými sa propriá odlišujú od apelatív a realizuje sa identifikácia druhového jedinca. Kategória zvláštneho (špecifického) sa prejavuje v špecifických príznakoch, ktoré charakterizujú oblasť vlastných mien ako celok a ich jednotlivé menné sústavy a vymedzujú konfrontáciu proprií s apelatívami a najmä analýzou onymických kontextov.³⁾

Z uvedeného vyplýva, že nielen antroponymá, ale celkovo vlastné mená, ich analýza a fungovanie, nie sú záležitosťou čisto jazykovou, pretože okrem základnej funkcie, ktorú V. Blanár⁴⁾ nazval spoločensky podmienenou identifikáciou, pričom vlastné mena zároveň majú funkciu aj diferencovať jednotliviny rovnakého druhu, triedy, majú aj ďalšie generické a diferenčné funkcie, ktoré V. Blanár nazýva príznaky. Do individualizačnej funkcie vlastného mena možno zaradiť napr. pri antroponymách aj potrebu vyniknúť, diferencovať sa alebo naopak prejavíť spolupatričnosť k nejakej sociálnej skupine, snahu o pohlavné zrovnoprávnenie ap. Niet pochyb o tom, že vlastné mená majú napr. aj spoločenskú, sociálnu, etickú, administratívno-právnu, historickú funkciu a množstvo podfunkcií vzhľadom na jednotlivé druhy proprií, napr. príbuzenskú pri antroponymách, lokalizačnú pri toponymách, dôležitosť, významnosť alebo honorifikačnú funkciu pri inštitucionómách, komerčnú, reklamnú funkciu pri pragmatonymách ap.⁵⁾

To však nie je dôvod robiť z prechýľovania ženských priezvisk spoločenský, kultúrny či etický problém. Možno sa síce odvolať na niektorú z funkcií vlastných mien, ale treba si uvedomiť, že nepoužitím prechýľovania ženských priezvisk nastáva

²⁾ V. Blanár, Postavení onomastiky v systému společenských věd, Onomastický zpravodaj ČSAV 24, 1983, s. 153–157.

³⁾ Bližšie V. Blanár, Teória vlastného mena. (Status, organizácia a fungovanie v spoločenskej komunikácii), Bratislava 1996, s. 33–37.

⁴⁾ V. Blanár, o. c. v pozn. 3, s., s. 20.

⁵⁾ Prehľad členenia onymických funkcií od A. Superanskej, M. Dokulila, R. Šrámka a ďalších uvádza napr. V. Blanár, o. c. v pozn. 3, s. 17–19. Novšie o funkciách proprií pozri aj R. Šrámek, Úvod do obecné onomastiky, Brno 1999, s. 22.

situácia, keď sa priezvisku ako funkčnému členu úradného mena môžu zmeniť základné sémantické príznaky, ktoré konštituuju jeho antroponymickú hodnotu, obsah (designáciu), napr. zmení sa pozitívny príznak [mužský/ženský nositeľ] a môžu nastať problémy so základnou identifikačnou funkciou. Úradné priezvisko sa vyznačuje onymickými príznakmi: [+ ustálenosť administratívno-právnym úzom], [mužská/ženská osoba], [príbuzenský vzťah k rodine ako celku], [dedičnosť]; negatívnu hodnotu majú príznaky [- pomenovanie osoby bez zreteľa na príbuzenský vzťah], [- ustálenosť užším spoločenským úzom], [- konotácia].⁶⁾

Problémy môžu nastať pri fungovaní neprechýleného ženského priezviska. Ak si žena dá zapísať do matriky neprechýlené priezvisko, zaväzuje sa tým tento tvar používať v úradných dokumentoch, pretože priezvisko sa vyznačuje sémantickým príznakom [ustálenosť administratívno-právnym úzom], ale nezaväzuje to ani ju, ani iných používať tvar neprechýleného priezviska v bežnej komunikácii či už v súkromnej alebo verejnej sfére. Hoci sa nám reklamné bilbordy snažili a snažia vnútiť, aký úžasný tovar je v *Ikea* a v *Tesco*, náš flektívny typ jazyka nám do úst vkladá, že si predsa len nakupujeme v *Ikei* a v *Tescu*. Tak isto nás pri skloňovaní priezviska prirodzene núti, a to aj v súlade s najnovšími platnými Pravidlami slovenského pravopisu z r. 2000 (s. 127–130),⁷⁾ prechýľovať. Matričným zápisom mužskej podoby ženského priezviska nemožno nikoho nútiť, aby priezvisko neprechýľoval alebo neskleňoval, či dokonca skleňoval v mužskom rode. Nielen vzhľadom na náš flektívny jazyk, ale aj na dlhú tradíciu prechýľovania môže nastať značný nesúlad medzi sémantickými príznakmi [ustálenosť spoločenským úzom] a [ustálenosť administratívno-právnym úzom], a potom priezvisko môže nadobudnúť skôr charakter funkčného člena živého (neúradného) osobného mena alebo dokonca individuálnej charakteristiky či prezývky. Nikto nepôjde k pani *Kohút* či *Kohútovi*, k pani *Czibulka* či *Czibulkovi* alebo k pani *Plachý*, ale k pani *Kohútovej*, *Czibulkovej* (prípadne ešte k pani *Czibulke*), *Plachej*. Môže to však vyvolať zneistenie a novú záplavu otázok do jazykovej poradne Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV.

Iste, výber osobného mena patrí k základným ľudským právam, a preto zákon dáva možnosť zmeniť si ho, aj keď v neodôvodnených prípadoch možno za poplatok. Dokonca dáva možnosť zapísať si žene priezvisko aj v mužskom tvare v prípadoch, kde by to mohlo byť naozaj funkčné, napr. ak je žena inej národnosti (Zákon o matrikách, § 16), ak je štátnou občiankou aj iného štátu a zmenou sa má dosiahnuť

⁶⁾ V. Blanár, o. c. v pozn. 3, s. 40.

⁷⁾ Prehľad zásad tvorenia prechýlených podôb ženských priezvisk aj v starších pravidlách slovenského pravopisu a prehľad autorov, ktorí sa tomuto problému venovali, urobil M. Považaj v štúdiu *Tvorenie ženských priezvisk v spisovnej slovenčine*, *Kultúra slova* 17, 1983, s. 267–273.

priezvisko v tvare, ktorý je v súlade s právnym poriadkom alebo tradíciou tohto iného štátu (Zákon o mene a priezvisku, § 6, písmeno 5) ap. Dávať však možnosť občanke slovenskej národnosti a štátnosti, ktorá na to nemá skutočný dôvod, zapísať si úradné priezvisko v neprechýlenej podobe, pokladáme za neopodstatnené, najmä ak to väčšie percento žien nevyžaduje a neprechýlené tvary ženských priezvisk v úze neprevažujú, sú skôr výnimkou. Netreba zabúdať na to, že existuje aj neúradná pomenovacia sústava, v ktorej neplatia obmedzenia zákonmi a pravidlami. Každý si môže slobodne vybrať pseudonym, internetovú prezývku (tzv. nickname, čo je skôr istý druh pseudonyma) a tiež dostáva prezývky a živé mená od iných, ktoré fungujú v neúradnej alebo polouúradnej sfére. Každá osoba má viac mien (úradných i neúradných), hovoríme o tzv. onymickej scéne vlastného mena.⁸⁾ Neúradná (tzv. živá) pomenovacia sústava je skutočnou ukážkou toho, aký je súčasný úzus v pomenovaní osôb, ktoré obsahové, motivačné a jazykové pomenovacie modely sú funkčné v bežnej komunikácii v triedach ženatých mužov, vydatých žien a slobodných mužov, žien a detí.

Ďalšou otázkou je, kde sa vzalo v našom antroponymickom pomenovacom systéme prechýľovanie. Jazykovedci ho nikomu nenanútili, ani k nám nepreniklo z iných jazykov, nie je to ani novinka 20. storočia. Prechýľovanie ženských antroponým sa vyvíjalo súbežne s vývinom priezvisk na našom území, teda s vývinom dvojmennej pomenovacej sústavy.

Najprv sa dávalo človeku len jedno meno, v onomastickej terminológii sa nazýva *osobné meno v jednomennej sústave*, iným špeciálnym termínom sa zatiaľ v slovenskej onomastickej terminológii nenazýva.⁹⁾ Naši slovanskí predkovia ho dostávali pri tzv. „postrižinách“, pri vstupe do života dospelých, neskôr cirkev zaviedla dávanie mien pri krste.¹⁰⁾ Zápisy napr. mien Pribinových veľmožov, mien pútnikov zapísaných na okrajoch textu v tzv. Cividalskom evanjeliu a v iných písomnostiach dokazujú, že vo veľkomoravskom období osoba mala len jedno meno.¹¹⁾ V kresťanskom veľkomoravskom období ešte pretrváva jednomená pomenovacia sústava, o čom svedčia mená osôb v latinských listinách, napr. v Zoborskej listine z r. 1111, v Bzovíckej listine z r. 1135, mená rybárov z osady Chľaba z r. 1138 a mená v Slovenskom diplomatári (po r.

⁸⁾ V. Blanár, o. c. v pozn. 3, s. 26.

⁹⁾ J. Svoboda – V. Šmilauer, L. Olivová-Nezbedová – K. Oliva – T. Witkowski, Základní soustava a terminologie slovanské onomastiky, Zpravodaj Místopisné komise ČSAV 14, 1973, s. 37.

¹⁰⁾ M. Majtán – M. Považaj, Vyberte si meno pre svoje dieťa, Bratislava 1998, s. 5.

¹¹⁾ J. Stanislav, Pribinovi veľmoži, Linguistica Slovaca, 1939–1940, s. 118–147; Zo štúdiá slovanských osobných mien v Evanjeliu cividalskom, Slavia 18, 1947–1948, s. 87–100.

1260) a Slovenskom registári (r. 1301–1323).¹²⁾

M. Majtán¹³⁾ uviedol, že situácia v pomenúvaní osôb sa začala výraznejšie meniť od 13. storočia, keď sa častejšie k mene osoby pridávalo meno otca alebo iného príbuzného, označenie príbuzenského alebo spoločenského zaradenia, zamestnania, etnickej či rodovej príslušnosti, miesta sídla rodu ap. Presnejšiu identifikáciu osoby si vyžiadala spoločenská potreba v rozvíjajúcej sa feudálnej spoločnosti predovšetkým pri administratívno-právnych úkonoch. Vplyvom rastúceho počtu obyvateľstva obmedzený inventár mien už nepostačoval. V latinských textoch sa muži i ženy bližšie určovali opisným spôsobom, napr. *komes Buken, syn komesa Bukena z rodu Hont – Poznan (Buken filius comitis Buken de genere Huntpanzan; urodzená pani Angela, dcéra komesa Bukena (nobilis domina Angelka filia comitis Buken)* (Prešporská stolica 1260) alebo hlavne muži pomocou tzv. *prímena*, napr. *Povša Ryšavý (Rufus Pousa)* (1214, 1217), *komes Šimon Špán (comes Simon Yspanus)* (Hont 1243) a i.

V 14. storočí sa čoraz častejšie objavovali sekundárne mená – *prímená* a *prídomky*, z ktorých sa vyvinuli dnešné priezviská. Spočiatku sa nededili, ale postupne sa stávali dedičné, vytvárali kontinuitu rodín a rodov. Často sa utvárali z mien a prímen otcov, u žien aj z mien a prímen manželov. Prehľad vývinu a rozličné spôsoby tvorenia prímen s príkladmi predovšetkým mien mužov možno nájsť napr. v štúdiách V. Blanára,¹⁴⁾ M. Majtána,¹⁵⁾ M. Blichu,¹⁶⁾ hontianske prímená charakteri-

¹²⁾ Bližšie (aj s príkladmi) pozri M. Majtán, Vývin priezvisk na Slovensku, Slovenská reč 59, 1994, s. 30.

¹³⁾ M. Majtán, o. c. v pozn. 12, s. 30–31.

¹⁴⁾ V. Blanár, Osobné mená v počtových knihách zemianskeho banského súdu na Boci z rokov 1588–1602, Jazykovedný časopis 12, 1961, s. 140–149; Antroponymia III – Ostatné typy mien. In: E. Rzetelska-Feleszko – A. Ciešlikowa – J. Duma (eds.), Sľoviańska onomastyka. Encyklopedia. Tom I., Warszawa – Kraków 2002, s. 485–490.

¹⁵⁾ M. Majtán, o. c. v pozn. 12, s. 30–37; Od prezývky a prímena k priezvisku (Vývin priezvisk na Slovensku). In: S. Warchoń (ed.), Przewiska i przydomki w językach sľoviańskich, Lublin 1998, s. 149–159.

¹⁶⁾ M. Blichu, Priezviská v Prešovskej mestskej knihe. In: M. Majtán – F. Ruščák (eds.), Zborník referátov z 12. slovenskej onomastickej konferencie a 6. seminára „Onomastika a škola“ (Prešov 25.–26. 10. 1995), Prešov 1996, s. 136–143; K charakteristike historických priezvisk. In: M. Majtán – P. Žigo (eds.), Zborník materiálov z 13. slovenskej onomastickej konferencie (Modra-Piesok 2.–4. 10. 1997), Bratislava 1998, s. 161–167.

zoval V. Šmilauer,¹⁷⁾ mená v Žilinskej knihe a v Jelšavskej knihe (1566–1710) analyzoval R. Kuchar,¹⁸⁾ v Košickej knihe O. R. Halaga¹⁹⁾ a i.

M. Majtán²⁰⁾ klasifikoval doplnkové označenie osoby podľa vyjadrenia označením a) jeho spoločenského zaradenia alebo povolania, b) príbuzenského zaradenia spolu s menom osoby alebo s menami osôb príbuzensky spätých, a to z tej istej alebo z druhej, tretej, ba i zo štvrtej generácie, c) rodovej alebo etnickej príslušnosti, d) názvu miesta bydliska alebo sídla rodu alebo e) nejakej vlastnosti pomenúvanej osoby. Termín *prímeno* charakterizoval dvojako: a) v jednomennej sústave: doplňujúci člen osobného mena, ktorý vznikol z prezývky alebo iného typu mena podľa vlastnosti, zamestnania, pôvodu ap., napr. [Ján] Čierny, Kolárik, Mesiarkin, Júran..., b) v dvojmennej sústave: obyčajne neúradný člen osobného mena doplňujúci priezvisko v spoločenstve viacerých rodín s rovnakým priezviskom, napr. [Kolárik] Krátky, Dolný, Z vršku, Ančin...²¹⁾ Od kodifikácie priezvisk Jozefom II. už hovoríme v neúradnej sfére o živých osobných menách a ich funkčných členoch.²²⁾

V. Blanár²³⁾ rozdelil tieto staré doplnkové mená do troch kategórií podľa príznakov, ktoré vytvárajú ich onymickú hodnotu: *individuálna charakteristika* (Matej Súkenník) – [- platnosť od narodenia], [- obligatnosť], [potenciálnosť], [osoba ako

¹⁷⁾ V. Šmilauer, Ze staré antroponymie v Hontu. In: M. Blichá – M. Majtán (eds.), Zborník Pedagogickej fakulty v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, Bratislava 1976, s. 185–196.

¹⁸⁾ R. Kuchar, Adaptácia nemeckých osobných mien v slovenskom prostredí. In: M. Blichá – M. Majtán (eds.), Zborník Pedagogickej fakulty v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, Bratislava 1976, s. 215–218; Vlastné mená v Žilinskej knihe. In: R. Marsina (ed.), Národnostný vývoj miest na Slovensku do roku 1918. K 600. výročiu vydania výsad pre žilinských Slovákov, Martin 1976, s. 83–86; Osobné mená v Jelšavskej knihe. In: E. Krošláková (ed.), Zborník referátov z 11. slovenskej onomastickej konferencie (Nitra 19.–20. 5. 1994), Bratislava – Nitra 1994, s. 116–119; Prímená a priezviská z krstných mien v Jelšavskej knihe (1566–1710). In: M. Majtán – F. Ruščák (eds.), Zborník referátov z 12. slovenskej onomastickej konferencie a 6. seminára „Onomastika a škola“ (Prešov 25.–26. 10. 1995), Prešov 1996, s. 141–143.

¹⁹⁾ O. R. Halaga, Tvorenie osobných mien v najstaršej košickej mestskej knihe (1394–1405). In: V. Blanár (ed.), Zborník materiálov z 3. slovenskej onomastickej konferencie v Banskej Bystrici 4.–6. 11. 1970, Banská Bystrica 1972, s. 188–215; Preklady osobných mien v stredoveku. In: E. Krošláková (ed.), Zborník referátov z 11. slovenskej onomastickej konferencie (Nitra 19. – 20. 5. 1994), Bratislava – Nitra 1994, s. 108–115.

²⁰⁾ M. Majtán, o. c. v pozn. 12, s. 36.

²¹⁾ M. Majtán, Od prezývky..., o. c. v pozn. 15, s. 149n.

²²⁾ Napr. V. Blanár – J. Matejčík, Živé mená na strednom Slovensku. 1. 1. Designácia osobného mena, Bratislava 1978; Živé mená na strednom Slovensku. 1. 2. Distribúcia obsahových modelov, Martin 1983; V. Blanár, o. c. v pozn. 3, i jeho staršie štúdie.

²³⁾ V. Blanár, Antroponymia III..., o. c. v pozn. 14 (Slovianska onomastyka), s. 486.

taká, bez poukazu na príbuzenský alebo iný spoločenský vzťah]; *prezývka* (Peter zvaný *Rýdzik*) – [- platnosť od narodenia], [+ expresívnosť], [- dedičnosť], [potenciálnosť], [osoba ako taká, bez poukazu na príbuzenský alebo iný spoločenský vzťah]; *prímeno* (Mikuláš, syn *Mikov*) – [- platnosť od narodenia], [- expresívnosť, t. j. neutrálnosť], [+ - obligatórnosť], [- + dedičnosť], [- + osoba ako taká, bez poukazu na príbuzenský alebo iný spoločenský vzťah].

V 15. storočí už doplnkové mená prevládajú, o čom svedčia napr. aj zápisy mien v Žilinskej mestskej knihe.²⁴⁾ Bežne prímená používali mešťania, ale v 16. storočí viac aj poddaní. Pre novovek už bola typická dvojmenná pomenovacia sústava s rodným (krstným) menom a zväčša dedičným prímenom, ktoré sa stalo hierarchicky základným členom pomenovacej sústavy. Rodné (krstné) meno bližšie diferencovalo osobu od jednotlivých členov rodiny. Štátosprávna administratívna potreba evidencie obyvateľstva vyžadovala hľadať nové zdroje a spôsoby pomenúvania. V roku 1515 katolícka cirkev ako prvá v Európe zaviedla v Uhorsku pravidelný zápis do „Kníh pokrstených“, z ktorých sa vyvinuli úradné matriky.²⁵⁾ Za významný predel v používaní mien sa pokladajú rozhodnutia Tridentského koncilu (1545–1563). Dnešný spôsob pomenúvania osôb sa stabilizoval v 17. a 18. storočí a úradne bol kodifikovaný v období jozefínskych reforiem koncom 18. storočia.²⁶⁾ Odvtedy už nehovoríme o prímenách, ale o priezviskách. Ide však len o terminologickú záležitosť vzhľadom na to, že patentom Jozefa II. z 1. novembra 1780 sa prímeno stalo povinným a záväzne dedičným, čím sa oficiálne kodifikovala dvojmenná pomenovacia sústava, t. j. stav v pomenúvaní osôb, ktorý už dlhodobo pretrvával a bol ustálený. Prímená možno nazvať aj historické priezviská. Zrod dnešných priezvisk sa teda dá sledovať už od 13.–14. storočia, aj keď prioritou tohto obdobia bolo ešte jednomenné pomenúvanie. Klasifikáciou a rozborom priezvisk sa zaoberali zo slovenských onomastikov napr. V. Blanár,²⁷⁾ M. Majtán²⁸⁾ a i.

Väčšina autorov, ktorí skúmali vývin antroponymickej pomenovacej sústavy na slovenskom území, sa zameriavali predovšetkým na spôsoby vzniku mužských prímen, pretože pomenovanie žien v historických písomných prameňoch sa nachádza podstatne menej. Bolo to spôsobené patriarchálnou spoločnosťou, v ktorej hlavou rodiny

²⁴⁾ Pozri napr. V. Chaloupecký, *Kniha Žilinská*, Bratislava 1934; R. Kuchar, *Vlastné mená...*, o. c. v pozn. 18, s. 83–86; M. Majtán, o. c. v pozn. 12, s. 30–37.

²⁵⁾ M. Blichá, *K charakteristike...*, o. c. v pozn. 16, s. 164.

²⁶⁾ M. Majtán, o. c. v pozn. 12, s. 30.

²⁷⁾ V. Blanár, *Jazyková výstavba slovenských osobných mien*. In: M. Majtán (ed.), 4. slovenská onomastická konferencia (Bratislava 9.–10. 11. 1971), Bratislava 1973, s. 8–28.

²⁸⁾ M. Majtán, *O slovenských priezviskách*, *Kultúra slova* 39–40, 2005–2006, s. 232–237, 30–35.

bol muž. Mená žien sa zväčša uvádzajú v prípadoch, ak ide o vdovy, ale vyskytujú sa napr. v zápisoch svedeckých výpovedí zo súdnych sporov, pretože ženy bývali rovnako často vypočúvané, príp. i obviňované ako muži či už pri majetkových alebo občianskych sporoch. Historické písomné pramene nám teda poskytujú dostatočné množstvo ženských osobných mien na to, aby bolo možné dokázať, že prechýľovanie ženských priezvisk je starý domáci jav.

Ženské prímená sa zo začiatku nepociťovali ako priezviská v dnešnom slova zmysle, len ako bližšie určenia vyjadrujúce privlastňovací vzťah. Prídavné mená zakončené na *-ova* sa používali vo svojom základnom význame, hoci v niektorých prípadoch bol uvedený posesívny vzťah značne zastretý a časom sa ženské mená na *-ova* utvorené od mužských mien stávali značkovými slovami špecializovanými na označenie ženských osôb, a potom sa už neuplatňovali iné spôsoby zapisovania mena tej istej ženskej osoby.²⁹⁾ Dnes sa už pôvodný privlastňovací vzťah nepociťuje, posesívne tvary sa lexikalizovali, čo sa zvyrazňuje aj zavedenou kvantitou v tejto prípone (*-ová*). Podobne sa kvantita zaviedla pri štandardizácii toponým, ktoré majú tvar posesívneho adjektíva feminín, pričom určované substantívum chýba alebo sa elidovalo a názov sa substantivizoval (napr. názvy obcí *Ábelová*, *Andrejová*, *Ďurková*, *Valentová* ap., názvy anojkonymických objektov *Albertová*, *Andrejcová*, *Okšová*, *Mešková* a i.).

Prímená žien sa najčastejšie utvárali pomocou prechýlenej podoby mena otca (patronymický vzťah) alebo manžela (maritonymický vzťah) najčastejšie posesívnu príponou *-ova/-ová*. Doklady možno nájsť už v najväčšej a súčasne súvislej jazykovej pamiatke pochádzajúcej zo slovenského prostredia – Žilinskej právnej knihe, ktorá podľa najnovších výskumov R. Kuchara³⁰⁾ predstavuje slovenský ústny kultúrny jazyk slovenských vzdelancov, utvorený na báze západoslovenských nárečí, s niektorými stredoslovenskými a s početnými českými prvkami: *tehdy Petráš řekl paní Blasskowey; tehda paní Blasskowa řekla* (1454); *jmenovanú Dorotu Martinovu má zastúpiti* (1457); *ctná paní Dorotha Kozáková* (1459, 1460); *Mareta Hančová...na svojoj diel ti zlaté vzala* (1464); *Žofka Laczkowa, máti jeho ženy prvnie* (1473); *Katuše Karlíková se dvěma svýma diewkoma* (1479); *pristúpili jsú před nás opatrní mužé..., kteřížto...vezmúce se v gednanie tohož dobrého člověka Jiříka Krále a tíž dobřej paní Aleny Trmcovéj; poctivá Alena, řečená Trmcová* (1493); *Oršula Hostkova a Martin Hostek* (1507).

²⁹⁾ J. Doruľa, Tri kapitoly zo života slov, Bratislava 1993, s. 74–75.

³⁰⁾ R. Kuchar, Žilinská právna kniha. Preklad magdeburského práva – Zápisy právnych úkonov žilinských mešťanov, Bratislava 2009.

Doklady najmä zo 16. storočia sa nachádzajú aj v Slovenských listoch a listinách z 15. a 16. storočia (SLL): *to żytto j[es]t u dobrej pany u Czech Michalowey* (Ilava 1528), *czo se take toho domu Aniczzyne tetky Chorwatowe dotyczye poruczyla, aby byl ten duom prodan* (Trnava 1536), *pocztiva pani Anna Fenczlowa* (Trnava 1542).

Príklady zo 17. storočia sú uvedené napr. v Urbároch feudálnych panstiev na Slovensku (U2): *vdova Mikulcova 1 pustý* (Ružomberok 1625), *vdova Straniovska* (Ludrová 1625), *vdova Miertušková, Dorothea Svrčkova* (Partizánska Ľupča 1625), *vdova Spriskova, vdova Stanislavova, vdova Plevova* (Liptovská Sielnica 1625), *Anna Staniova vdova* (Lokca 1625), *Hana Kmetikova vdova* (Vasíľov 1625), *Anna Šmachova vdova* (Pruské 1683), *nebohej Anny Klimovej potomkuv kopanica, nebohej Kateriny Hromovej potomkuv kopanice* (Bohunice 1683) alebo v mestskej knihe banského mesta Pukanca: *item že dala Dorka Gesskowa tetka Anky gedno tela* (1663 P3).

Z 18. storočia možno nájsť prechýlené prímená žien napr. v súpise daňovníkov z r. 1715: napr. z Bratislavskej župy: *Szernova, Repova* (Vajnory), *Czajczova* (Cajla), *Gulicskova* (Viničné), *Granczova* (Chorvátsky Grob), *Hedlova* (Veľké Trnie), *Blaskova* (Doľany) ap. alebo v iných administratívno-právnych zápisoch: *wsak si sa sam chvalel tutu na senku Skutovem, ze mas mnoho platna kradyeneho a ze chtes s neho Evi Hrabkovej volacso daruwat* (Trnava 1775 P2).

Prechýľovali sa aj adjektívne priezviská: *humno kúpivše vod Margéty Ílovské* (ŽK 1524); *takz zvrchupsany pan Mikulass Kochanowsky postavil j[es]t p[rze]d nasse p[ra]vo pocztivu pani Appolenu Klassterszku, sluzebkyni* (Beckov 1535 SLL); *pristupili pred nas uroze[n]a pany Katherina Hresczouska* (Bánovce nad Bebravou 1540 SLL); *Flarian Dorotheu Koczkowski k stawu manzelskemu pojimati miel* (Trenčín 1547 SLL); *k tomu Anna Koleczanska, hospodyn její, powiediela* (Trenčín 1549 SLL); *stalo se poradne spolčeny a w staw manželsky wstupeny Petra Kmetowyech z Bobrowecka Maleho z Weronyow Prostow* (Liptovský Trnovec 1609 P3); *pocztiva matrona Catharina Pruzinska* (Žilina 1623 P2); *Alzbeta Stephanowska, annoru[m] circiter 45, fassa e[st] in hunc modu[m]* (Trnava 1660 P3); *nebohej Anny Michnovej cery Kateriny Tuchynskej kopanice* (Bohunice 1683 U2), *Holeczeho manželka Mariena Podhradska* (Liptovský Mikuláš 1696 P3); *Juditha Diwiacka* (Krupina 1718 P1); *dum pani Podhoranskeg kupily* (Trnava 1736).

Pomerne časté bolo prechýľovanie aj pomocou prípony *-ka*: *Oršula Hadmasska, naša spolusúседа* (ŽK 1462), *pocztiva vdova Katerzyna Bumbalka, spolusauseda nasse* (Uherské Hradišče 1528 SLL); *Michal Czebo od Vasse Mi[los]ti list przinesl na ny, na Annu Halaczku jiz jmenovitu* (Smolenice 1537 SLL); *y na zadost a psani V. M. to jiste vyznani przedepsane Dorothy Petrasski... czastokrat ji posylal ku pani Anie Czaynarcze...vssaks nebyla u Czaybarki* (Trenčín 1549 SLL); *Mattege Derda i Mattege Derdaka, [matka] Zoffige Derdacska* (Jelšava 1602 JK); *Yelena Chrastičzka* (Pukanec 1660 P3), *wdowa Szurmaczka 3 luona* (Stročín 1618 U2); *Michalka wdowa,*

Szkubienka wdowa (Rakovčik U2 1618); *vdova Vajačka, Elizabetha Jašprištka* (Partizánska Ľupča 1625 U2); *Žofia Dručka* (Lokca 1625 U2); *vdova Gregorka* (Pruské 1683 U2); *od Janački d 20* (Žilina 1710 P1); *Chrobacska sa ponosowala na Zimanku* (Krupina 1718 P1). Príklady na spôsoby označovania ženských osôb pomocou tejto produktívnej prípony uviedol aj J. Doruľa;³¹⁾ napr. motiváciou mohlo byť manželovo meno alebo prímeno, jeho zamestnanie alebo funkcia: *Marina Wachtarka, Sophia Debnarka* (Bzenica 1640); *Dorka Kosaczka, Dorka Baranka, Hanusa Krmenska* (Bardejov, 17. stor.). Tento spôsob prechýľovania je dodnes živý, hoci v úradných tvaroch priezvisk žien sa neuplatňuje. Pomenovacie modely, ktoré obsahujú funkčné členy s prechýľovacou príponou *-ka* patria medzi frekventované v triedach slobodných i vydatých žien v súčasnom neúradnom, živom pomenovaní na dedinách.³²⁾

J. Matejčík³³⁾ sa sústredil na pomenovacie modely živých mien vydatých i slobodných žien a ich jazykovú výstavbu, pričom uvádza aj iné prechýľovacie sufixy, ktoré sa pridávajú k úradnému alebo živému menu manžela alebo niektorého z rodičov, ako *-ovka, -uľa, -aňa, -ina*. Variantom prechýľovacej prípony *-ka* s istými alternáciami prechádzajúcej spoluhlásky (napr. *Chudík – Chudíčka, Jamrich – Jamriška, Hatala – Hatalka, Polóni – Polonka* alebo *Polónička* s variantom *-ička, Nosko – Nosouka* s variantom *-ovka*) a iným expresívnym prechýľovacím príponám ako *-uľa* (*Hečko – Hečkuľa, Bartko – Bartkuľa*), *-aňa* (*Bosák – Bosakaňa, Rakoci – Rakocaňa*), *-icha* (*Baran – Baranicha, Bača – Bačicha*) v slovenských nárečiach sa venoval napr. F. Buffa.³⁴⁾ Podľa F. Buffu vo všetkých nárečiach je rovnako často používaný neutrálny sufix *-ová*, v stredoslovenských nárečiach je frekventovanejší sufix *-ka*, od mužských priezvisk zakončených na samohlásku sa často tvoria ženské formy pomocou variantu *-ovka*, v hornej časti západoslovenských a stredoslovenských nárečí a vo východoslovenských nárečiach sú známe expresívne formy ženských mien manželiek utvorené od mužských priezvisk (najmä zakončených na *-o*) so sufixom *-uľa* a vo východoslovenských nárečiach je častý aj sufix *-aňa*. Zo západného Slovenska je známy i sufix *-ena* (*Kujčena*).

Tieto dnes neúradné prechýľovacie prípony sa používali aj v minulosti, o čom svedčia aj tvary mužských priezvisk, ktoré vznikli v podstate tiež „prechýlením“

³¹⁾ J. Doruľa, o. c. v pozn. 29, s. 75.

³²⁾ Pozri napr. V. Blanár – M. Matejčík, o. c. v pozn. 22; I. Valentová, Živé osobné mená v hornonitrianskej oblasti, Jazykovedné štúdie 27, Bratislava 2009, s. 137–188 a i.

³³⁾ J. Matejčík, Z jazykovej výstavby ženských pomenovaní. In: M. Majtán (ed.), 4. slovenská onomastická konferencia (Bratislava 9.–10. 11. 1971), Bratislava 1973, s. 29–42.

³⁴⁾ F. Buffa, Maritonymické a patronymické názvy v slovenských nárečiach. In: M. Majtán (ed.), 4. slovenská onomastická konferencia (Bratislava 9.–10. 11. 1971), Bratislava 1973, s. 69–76.

(vyjadrujú posesívny vzťah k matke alebo manželke) od prechýlených ženských prímien, napr. *Adamka* > *Adamkin*, *Petrovka* > *Petrovkin*, *Ďuricha* > *Ďurišin*, *Jackaňa* > *Jackanin* ap.³⁵⁾

V účtovných knihách zemianskeho súdu v Boci (koniec 16. a začiatok 17. storočia) prevládol spôsob pomenúvania pomocou prechýlenej podoby mena muža, napr. *Varečková* (z *Varečka*), *Ďurd'ová Remenárka* (z *Ďurd'o Remenár*), *Hans Šustrová* (z *Hans Šuster*), *Andrej Medved'ová* (z *Andrej Medved'*), *Jakub Jesenská* (z *Jakub Jesenský*), *Matz Kohlerka* (z *Matz Kohler*).³⁶⁾ Z účtovných kníh z Boce čerpal aj R. Kuchar,³⁷⁾ ktorý ukázal, ako sa adaptovali osobné mená nemeckého pôvodu do slovenčiny aj pomocou ženskej prechýľovacej prípony *-ová* od mužského prímiena (*Hanns Rottenstanerowa*, *Casspar Ssytzowa*, *Hans Kirchorffrowa* a i.) alebo prípony *-ka* (*Daniel Ssmelcziarka*, *Hans Rottenstanerka*, *Blesl Czipserka* a i.).

Paralelne sa používala charakteristika ženy rozličným typom doplnkového opisného označenia, ktorý mohol závisieť aj od jej spoločenského postavenia, napr. *Hedwiga*, z *buozie mi[los]ti kniezna thessinska a hrabinka spiska* (Trenčín 1507 SLL); *Zioffie* z *Waldsstayna, hrabinka od Swateho Girzy a s Pezingku etc.* (Starý Hrad v Mošonskej stolici 1509 SLL); *Katharina* (z) *Sawara* (= Katarína zo Zavaru v okr. Trnava) (Zavar 1530 SLL); *Katherzyna, manželka nebosstika Jana Brunows[keh]o* (Uherský Brod 1530 SLL); *diel muoj, kteryz mi j[es]t po nebosszczyče pany Anne, dceri Zakoweg a manzelky niekdy Martyna Blandy, spolusyrotku predreczene[h]o Martyna, przinalezal* (Trenčín 1534 SLL); *Zoffia z Hakosshazu* (z *Ákosházy*), *manzelka nebossczika pa[n]a Martina Holeho opusscze[n]a* (Stráže nad Myjavou 1535 SLL); *Catherina, se(s)tra Hruhussowa* (Potvorice 1550 SLL); *stala se zmluwa a spoluwstupeny w pratelstwo mezi Laskow pozustalow wdowow od nebosstika Thomasse Woskare a mezj Gyrykom Brtkowym* (Liptovský Trnovec 1592 P3); *Jakub masarowa manželka, gmenem Barbora* (Hrnčiarovce 1630 P2); *Ssofia, pozustala po Danielowi Woskarowj* (Liptovský Trnovec 1644 P3); *Zuska, manželka Sigmundowa* (Pukanec 1660 P3) *žaloba...na Zuzanu, manželku Mrtinusa Kassyka, strany gisteho dluhu* (Liptovský Mikuláš 1698 P3).

J. Doruľa³⁸⁾ uviedol rôzne spôsoby pomenúvania žien v textoch pri vypočúvaní svedkov v Bzenici v rokoch 1639 a 1640, v ktorých sa napr. manželka Michala Vajdu označovala ako *Sala*, *Wagda Misska žena*; *Wagda Misskowa žena Salome*; z *strani*

³⁵⁾ Bližšie F. Buffa, K charakteristike severošarišských priezvisk, *Onomastica* 37, 1992, s. 150–151.

³⁶⁾ V. Blanár, Osobné mená v počtových knihách zemianskeho banského súdu na Boci z rokov 1588–1602, *Jazykovedný časopis* 12, 1961, s. 140–149.

³⁷⁾ R. Kuchar, *Adaptácia...*, o. c. v pozn. 18, s. 217.

³⁸⁾ J. Doruľa, o. c. v pozn. 29, s. 74–75.

Salomeni, Wayda Misskowieg ženi; Wagdowka; Waydowa; niekedy sa ženské krstné meno nezapísalo (*Puttiera Mattiega žena, Ambruož Dura žena, Polliak Miska žena*), inokedy sa písalo (*Janka Mlinara zena Orssula*); prechýľovalo sa krstné meno manžela, malo podobu ženského privlastňovacieho prídavného mena s príponou *-ova* (*Ssskrabal Ondregowa zena, Mazan Lawrincowa zena* alebo *Anka Thomanowa žena, Thomanowa žena Anka*). J. Doruľa ďalej uviedol, že substantívum *žena* sa často vynechávalo (*Anna Tomanowa, Margareta Raczkowa, Maria Srssnowa, Anna Balkowa* k mužským priezviskám *Toman, Škrabal, Račko, Srše, Balko*).

V historických prameňoch možno nájsť aj neprechýlené tvary prímen, napr.: *Maria Budovszky mater ad fassiones filii sibi perlectas negative respondit; Catherina Burdan, Imra Korics wdowa; Catussa Polak, Ioseffa Faitak, obiwatela safficzkeho wdowa, rokow ale 60, katolička* (Trnava 1794 P3), *ja chudobna vdova budem Boha pitat za scaslivy stav slavney stoliczi a zustavam Elena Orinczak vdova* (Nižné Repáše 1790). Zväčša však išlo o neslovenské texty a kontexty alebo o mená cudzieho pôvodu. J. Doruľa³⁹⁾ o neprechýlených tvaroch mien pri pomenúvaní ženských osôb v textoch konštatoval, že tento spôsob nie je pre slovenčinu typický, je zrejme umelý a prevzatý. M. Majtán⁴⁰⁾ uviedol príklady z inkvizičných zápisov súdnych procesov so strigami v Krupine (1716–1729), keď prímeno ženy bolo v latinskom kontexte uvedené pomocou neprechýlenej podoby manželovho mena, ale vo výpovediach svedkov už v rozličných prechýlených tvaroch, napr. svedkyňa *Juditha Adami Bohuniczky uxor* (1716) vypovedala v roku 1722 ako *Juditha consors Javornik*, ale viacerí svedkovia ju nazývali *Adamova žena Juda, Adamová, Adamka*; v roku 1728 sa spomína ako *Juditha Danielis Rusnak consors*, ale vo výpovediach svedkov je zapísaná ako *Juda Danišova žena, Juda Mlynárka* (jej muž bol mlynárom, ale jej ďalší muž už nemusel byť mlynárom, preto sa pomenovanie stalo prímenom), *Juda Adamová, Juda Adamka* i *Juda Adamkina*, v roku 1729 sa spomína ako *contra Juditam Adamkovej*, v slovenskom kontexte *Adamkina Juda* a v záhlaví jej testamentu ako *Testament Judity, Daniela Rusnaka manželky*, na mieste podpisu *Juda Adamova* aneb *Daniela Rusnaka manželka*. Prechýlené prímená *Adamova, Adamová, Adamka* mala po prvom manželovi, čo dokazuje, že boli ustálené.

J. Skladaná⁴¹⁾ analyzovala slovenské osobné mená pramenného materiálu v publikácii *Dokumenty k baníckemu povstaniu na Slovensku v rokoch 1526–1527*. V súvislosti s historickou udalosťou baníckeho povstania prevažujú mužské mená, ale J. Skla-

³⁹⁾ J. Doruľa, O vývine niektorých typov priezvisk, *Onomastica* 13, 1968, s. 250.

⁴⁰⁾ M. Majtán, o. c. v pozn. 12, s. 35–36.

⁴¹⁾ J. Skladaná, Slovenské osobné mená v Banskej Bystrici v 16. storočí. In: M. Majtán – P. Žigo (eds.), *Zborník materiálov z 13. slovenskej onomastickej konferencie* (Modra-Piesok 2.–4. 10. 1997), Bratislava 1998, s. 169–172.

daná⁴²⁾ našla aj ženské prímená, ktoré mali príponu *-ová*, napr. **Klaczowa, Markowa, Platzkova**; vo väčšine prípadov ide o označenie ženských osôb pomocou výrazu *frogrin* vo význame „trhovkyňa, predavačka,“ napr. **Slamka, frognarin; Bausch, Hedwig, Marusch, frognarin**.

V Jelšavskej knihe (1566–1710) sa pri pomenúvaní osôb ženského pohlavia pomerne pravidelne uplatňovala prechýlená podoba mužovho mena pomocou prípony *-ová* (*Katrussky Chlebussowey, Sskwarkowey Zaffagi*) a produktívny bol i sufix *-ka*, napr. **Hamornyczka, Ptaczniczka Zoffia, Hrczarka**.⁴³⁾

M. Majtánová a M. Majtán⁴⁴⁾ uviedli rôzne typy pomenúvania žien z procesov s čarodejnicami v Krupine (17. storočie až prvá polovica 18. storočia). Zdôraznili, že prímená žien sú takmer dôsledne prechýlené, a to príponami *-ka* (*Gergelka, Kovačka*), *-ička*, ak je mužské prímeno zakončené na *i* (*Igali > Igalička*), *-(o)vka* (*Mikovka, Vyšnovka*), *-ová* (*Korčokova, Matajzova*), *-ská*, ak je mužské prímeno zakončené na príponu *-ský* (*Batovska, Oravska*). Používalo sa aj pomenovanie ženy podľa maďarského spôsobu, keď vo funkcii osobného mena je ustrnuté nesklonné prímeno a prechýlená podoba krstného mena manžela (*Bohuš Ďurička, Mraz Matejka, Seleni Palka*) a iné spôsoby pomenúvania.⁴⁵⁾

M. Sitárová⁴⁶⁾ uviedla prímená žien v Budmerickej mestskej knihe zo 17.–18. storočia, ktoré odrážajú vzťah k manželovi, otcovi alebo matke so sufixom *-ka*, napr. **Kubiczka, Rokoska, Končarička, Hlawinka, Sajbidorka, Fornerka, Czirenka, Newrlka**, alebo so sufixom *-ová*, napr. **Ficulkowa, Rychtarczkova, Zytkowa, Rasslowa, Czerwenkowa**.

M. Gigerová⁴⁷⁾ skúmala aj osobné mená v administratívno-právnych dokumentov zo 16.–18. storočia, pričom okrem pomenovania ženy podľa manžela alebo sídla, prípadne iných menej frekventovaných spôsobov, takisto uviedla pomenovací model s prechýleným prímenom muža (otca alebo manžela) pomocou sufixu *-ova/-ová* (*pány Czoborowa, Anna Bernardiczowa, Katussa Polakowa*) i sufixu *-ka* (*Ferenczka, Anna Buchalka, Katussa Martonka*).

⁴²⁾ J. Skladaná, o. c. v pozn. 41, s. 171.

⁴³⁾ R. Kuchar, *Osobné mená...*, o. c. v pozn. 18, s. 116–119.

⁴⁴⁾ M. Majtánová – M. Majtán, K problematice pojmenování žen na Slovensku v 17. století. In: J. Honl – F. Roubík – J. Svoboda (eds.), *Onomastické práce 1. Sborník rozprav k sedmdesátým narozeninám univ. prof. dr. Vladimíra Šmilauera, DrSc., Praha 1966*, s. 47–50.

⁴⁵⁾ M. Majtánová – M. Majtán, o. c. v pozn. 44, s. 48.

⁴⁶⁾ M. Sitárová, *Priezviská v budmerickej mestskej knihe*. In: M. Majtán – P. Žigo (eds.), *Zborník materiálov z 13. slovenskej onomastickej konferencie (Modra-Piesok 2.–4. 10. 1997)*, Bratislava 1998, s. 176.

⁴⁷⁾ J. Skladaná, o. c. v pozn. 41, s. 169–172.

Štylistickým a slovotvorným súvislostiam používania ženských mien v Sol'nobanskej mestskej súdnej knihe (1819–1841) sa venovala M. Sedláková.⁴⁸⁾ Prímená žien mali neprechýlenú podobu (*Barbara Bakai, Hanuša Bikner, Anna Boliarovski*) alebo prechýlenú podobu so sufixami *-ka* (*M. Bakaika, M. Butkovička, Z. Hovanka*), *-ova* (*M. Lobodova, H. Jkupkova, A. Butkovičova žena*), *-aňa* (*A. Krukaňa, R. Kebaňa, B. Feckaňa*), adjektívne prímená boli so zakončením na *-a* (*A. Dvoranska, M. Leščinska, M. Lučanska*). M. Sedláková⁴⁹⁾ konštatovala, že v tejto pamiatke sa ako neutrálne s najvyššou frekvenciou javia prípady spojenia rodného mena ženy a mužského priezviska buď v domácej posesívnej podobe (*Maria Hovanova, Maria Ivanecka*) alebo, čo je typické pre mená cudzieho pôvodu, v nominatívnej, zhodnej s mužskou podobou (*Anna Link, Maria Schnader*).

Pomenúvanie osôb na Liptove od 13. storočia do osemdesiatych rokov 18. storočia skúmal E. Kufčák.⁵⁰⁾ Vo svojich štúdiách sa venoval aj rôznym typom pomenúvania žien. Prechýlené ženské prímená na Liptove sa najčastejšie tvorili sufixami *-ova*, napr. *Hedviga Antalkova* (Partizánska Ľupča 1555), *Anna Jackova* (Ružomberok 1585), *Oršula Končekova* (Sliache 1634), *Sophia Devečkova* (Paludza 1736), *-ka*, napr. *Katrena Ssefarka* (Boca 1588), *Katrina Kohutka* (Ružomberok 1596), *Catharina Očenaška* (Partizánska Ľupča 1659), *Anna Petranka* (Hybe 1731).⁵¹⁾ E. Kufčák⁵²⁾ sa zaujímal o zápisy mien v úradných písomných dokladoch⁵³⁾ od štyridsiatych rokov 19. storočia do polovice 20. storočia. Uviedol príklady na zápisy prechýlených i neprechýlených živých mien žien a zároveň zhodných alebo nezahodných s priezviskom, napr. *Mária Mrlian (Kováčik)* (Hybe 1908), *Zuzana Staroň Šimková* (Pavčina Lehota

⁴⁸⁾ M. Sedláková, Štylistické a slovotvorné súvislosti používania ženských mien v Sol'nobanskej mestskej súdnej knihe (1819–1841). In: M. Majtán – F. Ruščák (eds.), Zborník referátov z 12. slovenskej onomastickej konferencie a 6. seminára „Onomastika a škola“ (Prešov 25.–26. 10. 1995), Prešov 1996, s. 144–146.

⁴⁹⁾ M. Sedláková, Spoločenské pozadie osobných mien Sol'nobanskej mestskej súdnej knihy (1819–1841). In: E. Krošláková (ed.), Zborník referátov z 11. slovenskej onomastickej konferencie (Nitra 19.–20. 5. 1994), Bratislava – Nitra 1994, s. 122.

⁵⁰⁾ E. Kufčák, Pomenovanie osôb v Liptove od 13. storočia do osemdesiatych rokov 18. storočia, *Liptov* 6, 1981, s. 67–88; *Liptov* 7, 1983, s. 91–127; *Liptov* 8, 1985, s. 209–235; *Liptov* 9, 1987, s. 159–190; *Liptov* 10, 1989, s. 103–147.

⁵¹⁾ E. Kufčák, o. c. v pozn. 50, 1981, s. 67–88.

⁵²⁾ E. Kufčák, O menách osôb v Liptove, *Slovenská reč* 74, 2010, s. 311–332.

⁵³⁾ K prameňom, z ktorých čerpal, patria zoznamy vlastníkov bývalej urbárskej pôdy, súpisy obyvateľov, voličské zoznamy, evidencie, teda knihy s dôležitými údajmi o totožnosti a právnych skutočnostiach žiadateľov o vydanie osobných dokladov, súpisné hácky zo sčítaní ľudu, zoznamy členov zastupiteľských zborov, úradné školské knihy, zoznamy platcov cirkevnej dane a iné.

1923), *Emília Račková Šintajová* (Pribylina 1925) a i. Mená vydatých žien sa tvorili pomocou prechýleného rodného mena manžela v troch typoch zložených modelov: a) rodné meno manžela v tvare privlastňovacieho prídavného mena + neprechýlené spoločné priezvisko + neprechýlené živé spoločné meno, napr. *Pavlova Slosjar Petrek, Jánova Pelaj Šoltis* (Liptovská Porúbka 1920), *Janova Duda za vodou* (Hybe 1924); b) rodné meno manžela v tvare privlastňovacieho prídavného mena + neprechýlené spoločné priezvisko + prechýlené dievčenské meno, napr. *Jánova Petrek Šlavkula* (Liptovská Porúbka 1920), *Petrova Palaj Tekel'ka* (Liptovská Porúbka 1921), *Samova Šoltis Mesjarka* (Liptovská Porúbka 1929); c) rodné meno manžela v tvare privlastňovacieho prídavného mena + neprechýlené spoločné priezvisko + prechýlené živé meno manžela, napr. *Michalova Forgač Palierka* (Podtureň 1929).

V slovenskej úradnej sústave sa maritonymický a patronymický vzťah pri dcérach vyjadruje antropolexémou manžela a otca a sufixom *-ová*, takže model priezviska manželky a dcéry sa formálne vyjadruje rovnako. V iných pomenovacích sústavách sa priezvisko nielen prechýľuje, ale sufixom sa rozlišuje slobodná žena od vydatej, napr. v Poľsku na dedinách mimo okruhu spisovnej poľštiny má priezvisko slobodnej ženy príponu *-ówna* (*Karplukówna*) a vydatej ženy *-owa* (*Karplukowa*), podobne je to aj v litovčine; v maďarskej úradnej sústave sa maritonymický vzťah vyjadruje príponou *-né*.⁵⁴⁾

P.r.: V češtině ještě v XIX. století se někdy příjmení svobodné ženy lišilo od příjmení vdané příponou *-ová*, např. malířka Zdena Braunerová. – **IL.**

O. R. Halaga⁵⁵⁾ uviedol príklady pomenúvania z najstaršej Košickej mestskej knihy z r. 1394–1405, v ktorej sa používali na označenie manželky alebo vdovy nemecké sufixy *-in*, *-inne* (*Uxor Heneil monetarius – Henel munczerynne*). Podľa Halagu⁵⁶⁾ na súde vždy nestihli postrehnúť, čo je v mene iba pôvodným slovenským sufixom, nepostrehli ani, čo je v mene (aj nemeckom) prechýľovacím ženským sufixom *-ka*, *-aňa* vo východoslovenskom hovore, a pridávali ešte nemecký sufix *-in* s rovnakým významom, napr. *Behem – Behemka – Pehamkynn*, *Czyn – Czynkaňa – Czinkynne/Czinckine*), *Stuczen – Stuczkaňa – Stuczkenyn*, *Spiš – Spiškaňa/Spišakaňa – Spischkenyn*.

Českým priezviskám a ich vývinu sa venoval napr. J. Beneš,⁵⁷⁾ ktorý uviedol aj príklady na prechýľovanie mien otca alebo manžela pri pomenúvaní žien pomocou prípon *-ová*, *-ěvá*, *-ička*, *-ice*, *-ka*, pričom uviedol doklady od 14. storočia.⁵⁸⁾ Vývin

⁵⁴⁾ V. Blanár, o. c. v pozn. 27, s. 16.

⁵⁵⁾ O. R. Halaga, *Tvorenie...*, o. c. v pozn. 19, s. 195.

⁵⁶⁾ O. R. Halaga, *Preklady...*, o. c. v pozn. 19, s. 113.

⁵⁷⁾ J. Beneš, *O českých příjmeních*, Praha 1962.

⁵⁸⁾ J. Beneš, o. c. v pozn. 57, s. 23–24.

pomenúvania osôb, aj ženských prírmen na českom území v rokoch 1000–2010 najnovšie publikovala J. Pleskalová.⁵⁹⁾ Dcéry sa identifikovali vzťahom k otcovi, manželky a vdovy vzťahom k manželovi, len zriedka k inému príbuznému. Medzi príkladmi, ktoré J. Pleskalová uviedla, boli prechýlené prírmená na *-ova/-ová* ako najčastejšie sufixy pri pomenúvaní žien, napr. *Markéta Kantorová, měšťka v Novém Plzni* (1465), *poctivá žena Lída Strýčková na té rychtě po své materi Barboř* (15. stor.), *Barbora Jindrova, Dorota Valouškova, Dorota Václavková/Vašíčková* (16.–18. stor.),⁶⁰⁾ pričom spôsob označovania žien pomocou prechýľovania je zastúpený najviac (51 % v matrikách z Hornej Brannej z rokov 1661–1666), čo podľa autorky svedčí o tom, že vývoj ženských prírmen smeroval k ustálenému typu *-ova*, neskôr *-ová*, ktorý v ďalších storočiach prevládol a stal sa základnou podobou českých ženských prírvisk. Podľa F. Cuřína⁶¹⁾ označenie osoby posesívnym adjektívom na *-ův, -ova, -ovo* sa v obecnom povedomí postupne asi v 15. storočí začína vnímať ako vyjadrenie skôr vzťahu k rodine ako k hlave rodiny, o čom svedčí ich ustrnutie. Možno konštatovať, že vývin ženského pomenúvania bol podobný ako u nás. M. Knappová sa vo svojich monografiách⁶²⁾ venovala prírviskám predovšetkým zo synchronného hľadiska, ale vysvetlila vývin a dôvody prechýľovania ženských prírvisk. V našom prírsevkú nie je priestor charakterizovať vývin pomenúvania žien u ostatných národov, ale možno sa s ním oboznámiť napr. v publikácii *Sistemy ličnych imen u narodov mira*.⁶³⁾

Tvorenie ženských pomenovaní od mužských v apelatívnej sfére je tiež v istom zmysle prechýľovanie, napr. *kmotor – kmotra, svokor – svokra; ujec – ujčíná, test’ – testíná; brat – bratovka, kňaz – kňazovka; sudca – sudkyňa, veštec – veštkyňa; učeň – učnica, lev – levica* alebo pri etnonymách: *Čech – Češka, Poliak – Polka; Turek – Turkyňa, Grék – Grékyňa; Žid – Židovka* ap.

Záver

Prechýľovanie ženských mien sa vyvíjalo súbežne s vývinom dvojmennej pomenovacej sústavy od 13.–14. storočia. Dnešná úradná prechýľovacia prípona *-ová* je pôvodne posesívny sufix, ktorým sa označoval príbuzenský vzťah k otcovi (patrony-

⁵⁹⁾ J. Pleskalová, *Vývoj vlastních jmen osobních v českých zemích v letech 1000–2010*, Brno 2013.

⁶⁰⁾ J. Pleskalová, o. c. v pozn. 59, s. 72–73, 112.

⁶¹⁾ F. Cuřín, *Poznámky k vývoji některých typů osobních jmen v Čechách*. In: V. Blanár (ed.), *Zborník materiálov z 3. slovenskej onomastickej konferencie v Banskej Bystrici 4.–6. 11. 1970*, Banská Bystrica 1972, s. 183.

⁶²⁾ M. Knappová, *Příjmení v současné češtině. Jazyková příručka*, Liberec 1992; *Naše a cizí příjmení v současné češtině*, Liberec 2008.

⁶³⁾ P. Š. Džarylgasinova – M. V. Krjukov – V. A. Nikonov – A. M. Pešetov (eds.), *Sistemy ličnych imen u narodov mira* (eds.), Moskva 1986.

mický vzťah) alebo k manželovi (maritonymický vzťah), prípadne k matke (matronymický vzťah). V neúradnej, živej antroponymickej pomenovacej sústave sa používajú aj iné nárečové prechýľovacie prípony (-ka, -ovka, -ul'a, -aňa, -ina a i.), ktoré sa môžu vyznačovať rozličným stupňom expresivity. Odvodzovací základ priezviska dedičnosťou stratil svoju pôvodnú motiváciu a jeho prípony sa v dvojmennej pomenovacej sústave desémantizovali. Prechýľovanie ženských priezvisk je v súčasnosti ustálený spôsob pomenúvania žien, ktorý vychádza z historického vývinu antroponymickej pomenovacej sústavy a z jazykovej sústavy slovenčiny. Úradné priezvisko sa okrem identifikačnej funkcie (spoločensky podmienenej identifikácie ako spoločný znak všetkých vlastných mien) vyznačuje sémantickými príznakmi ako je pomenovanie osoby ako takej, príbuzenský vzťah, dedičnosť, poukaz na ženského alebo mužského nositeľa, ustálenosť v administratívno-právnom úze, ktoré tvoria jeho antroponymickú hodnotu, obsah (designáciu). Aj inými sémantickými príznakmi, funkciami sa vyznačujú neúradné osobné mená (pseudonym, internetový nick alebo nickname, prezývka, živé mená na dedinách). Do veľkej miery však ukazujú, ako v neoficiálnej komunikácii fungujú úradné mená, ktoré sú častým motivantom pre jednotlivé funkčné členy neúradných mien, a kam smeruje vývin v pomenúvaní osôb.

I keď jazyk a pomenovacia sústava osobných mien sa vyvíja, každá zmena v kodifikácii a v zákonoch by mala byť podmienená určitým dlhodobým ustáleným stavom v pomenúvaní osôb, ktorý je funkčný a neohrozuje pri propriách ich základnú funkciu, ktorou je spoločensky podmienená identifikácia. Dať možnosť zapisovať ženské priezvisko bez prechýľovacej prípony do matrik a tým aj do administratívno-právnych dokumentov by mohlo znamenať umelý zásah do pomenovacej sústavy, ktorý nemá tradíciu a nie je podložený dlhodobým ustáleným stavom ani v administratívno-právnom úze, ani v širšom či užšom spoločenskom úze, ako ukazujú výsledky výskumov neúradnej, živej antroponymie z posledných rokov. Sloboda jedinca pri výbere vlastného mena musí mať tak isto určité pravidlá, ktoré rešpektujú jeho funkcie, historický vývin, tradície, jazykový systém a používanie. Rozšírenosť neprechýľovania ženského priezviska nemožno podložiť jednou anketou alebo pociťom niektorých úradníčok Európskej únie, ktoré sa cítia byť diskriminované, pretože prechýlené priezvisko ich zaradí do východnej Európy, alebo snahou niektorých žien vzdať sa slovenského občianstva, len aby mali v matrike a v úradných dokumentoch zapísané neprechýlené priezvisko, prípadne snahou niektorých „celebrít“ neprechýleným tvarom priezviska zväčša iba zaujať alebo byť „svetová,“ a preto meniť zákon i pravidlá slovenského pravopisu a radiť koexistenciu prechýlených i neprechýlených foriem úradných ženských priezvisk medzi prejavy pružnej stability normy a prioritným potrebám jazyka. Naozajstné celebrity – vedkyne, športovkyne, umelkyne, ktoré dosiahli skutočné úspechy doma i v zahraničí, sa za prechýľovací sufix v svojom mene nehanbia. Takáto zmena si vyžaduje byť podložená výsledkami seriózneho

socioonomastického výskumu, ktorý by ukázal, že skutočne ide o rozšírený a ustálený jav a prioritnú tendenciu v pomenúvaní osôb a nie iba o módný trend.

Literatúra

- J. Beneš, O českých příjmeních, Praha 1962.
- V. Blanár, Osobné mená v počtových knihách zemianskeho banského súdu na Boci z rokov 1588–1602, Jazykovedný časopis 12, 1961, s. 140–149.
- V. Blanár, Morfematická stavba prímena a priezviska. In: Jazykovedné štúdie 11, Jónov zborník, Bratislava 1971, s. 313–320.
- V. Blanár, Jazyková výstavba slovenských osobných mien. In: M. Majtán (ed.), 4. slovenská onomastická konferencia (Bratislava 9.–10. 11. 1971), Bratislava 1973, s. 8–28.
- V. Blanár, Výskum slovanských osobných mien a ich kartografické spracovanie. In: M. Blichá – M. Majtán (eds.), Zborník Pedagogickej fakulty v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, Bratislava 1976, s. 5–19.
- V. Blanár, Postavení onomastiky v systéme spoločenských vied, Onomastický zpravodaj ČSAV 24, 1983, s. 153–157.
- V. Blanár, Teória vlastného mena. (Status, organizácia a fungovanie v spoločenskej komunikácii), Bratislava 1996.
- V. Blanár, Antroponymia III – Ostatné typy mien. In: E. Rzetelska-Feleszko – A. Cieślíkowa – J. Duma (eds.), Słowiańska onomastyka. Encyklopedia. Tom I., Warszawa – Kraków 2002, s. 485–490.
- V. Blanár – J. Matejčík, Živé mená na strednom Slovensku 1. 1. Designácia osobného mena, Bratislava 1978; Živé mená na strednom Slovensku 1. 2. Distribúcia obsahových modelov, Martin 1983.
- M. Blichá, Priezviská v Prešovskej mestskej knihe. In: M. Majtán – F. Ruščák (eds.), Zborník referátov z 12. slovenskej onomastickej konferencie a 6. seminára „Onomastika a škola“ (Prešov 25.–26. 10. 1995), Prešov 1996, s. 136–143.
- M. Blichá, K charakteristike historických priezvisk. In: M. Majtán – P. Žigo (eds.), Zborník materiálov z 13. slovenskej onomastickej konferencie (Modra-Piesok 2.–4. 10. 1997), Bratislava 1998, s. 161–167.
- F. Buffa, Maritonymické a patronymické názvy v slovenských nárečiach. In: M. Majtán (ed.), 4. slovenská onomastická konferencia (Bratislava 9.–10. 11. 1971), Bratislava 1973, s. 69–76.
- F. Buffa, K charakteristike severoštáberských priezvisk, Onomastica 37, 1992, s. 141–168.
- F. Cuřín, Poznámky k vývoji některých typů osobních jmen v Čechách. In: V. Blanár (ed.), Zborník materiálov z 3. slovenskej onomastickej konferencie v Banskej Bystrici 4.–6. 11. 1970, Banská Bystrica 1972, s. 182–186.
- J. Doruľa, O vývine niektorých typov priezvisk, Onomastica 13, 1968, s. 234–257.

- J. Doruľa, *Tri kapitoly zo života slov*, Bratislava 1993.
- M. Gigerová, *Antroponymá v textoch administratívno-právneho charakteru v mladšom predpisovnom období*. In: P. Žigo – M. Majtán (eds.), *Vlastné meno v komunikácii*. Zborník referátov z 15. slovenskej onomastickej konferencie (Bratislava 6.–7. 9. 2002), Bratislava 2003, s. 127–136.
- O. R. Halaga, *Tvorenie osobných mien v najstaršej košickej mestskej knihe (1394–1405)*. In: V. Blanár (ed.), *Zborník materiálov z 3. slovenskej onomastickej konferencie v Banskej Bystrici 4.–6. 11. 1970*, Banská Bystrica 1972, s. 188–215.
- O. R. Halaga, *Preklady osobných mien v stredoveku*. In: E. Krošláková (ed.), *Zborník referátov z 11. slovenskej onomastickej konferencie (Nitra 19.–20. 5. 1994)*, Bratislava – Nitra 1994, s. 108–115.
- V. Chaloupecký, *Kniha Žilinská*, Bratislava 1934.
- M. Knappová, *Příjmení v současné češtině*. Jazyková příručka, Liberec 1992.
- M. Knappová, *Naše a cizí příjmení v současné češtině*, Liberec 2008.
- E. Kufčák, *Pomenovanie osôb v Liptove od 13. storočia do osemdesiatych rokov 18. storočia*, Liptov 6, Martin 1981, s. 67–88; Liptov 7, Martin 1983, s. 91–127; Liptov 8, Martin 1985, s. 209–235; Liptov 9, Martin 1987, s. 159–190; Liptov 10, Martin 1989, s. 103–147.
- E. Kufčák, *O menách osôb v Liptove*, Slovenská reč 74, 2010, s. 311–332.
- R. Kuchar, *Adaptácia nemeckých osobných mien v slovenskom prostredí*. In: M. Bliha – M. Majtán (eds.), *Zborník Pedagogickej fakulty v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach*, Bratislava 1976, s. 215–218.
- R. Kuchar, *Vlastné mená v Žilinskej knihe*. In: R. Marsina (ed.), *Národnostný vývoj miest na Slovensku do roku 1918*. K 600. výročiu vydania výsad pre žilinských Slovákov, Martin 1976, s. 83–86.
- R. Kuchar, *Osobné mená v Jelšavskej knihe*. In: E. Krošláková (ed.), *Zborník referátov z 11. slovenskej onomastickej konferencie (Nitra 19.–20. 5. 1994)*, Bratislava – Nitra 1994, s. 116–119.
- R. Kuchar, *Prímená a priezviská z krstných mien v Jelšavskej knihe (1566–1710)*. In: M. Majtán – F. Ruščák (eds.), *Zborník referátov z 12. slovenskej onomastickej konferencie a 6. seminára „Onomastika a škola“ (Prešov 25.–26. 10. 1995)*, Prešov 1996, s. 141–143.
- R. Kuchar, *Žilinská právna kniha*. Preklad magdeburského práva – Zápisy právnych úkonov žilinských mešťanov, Bratislava 2009.
- M. Majtán, *Vývin priezvisk na Slovensku*, Slovenská reč 59, 1994, s. 30–37
- M. Majtán, *Najstaršie osobné mená a vývin priezvisk na Slovensku*, Slovenská archivistika 29, 1994, s. 94–109.
- M. Majtán, *Od prezývky a prímena k priezvisku (Vývin priezvisk na Slovensku)*. In: S. Warchoń (ed.), *Przezwiśka i przydomki w językach ślōwiańskich*, Część I., Lublin 1998, s. 149–159.

- M. Majtán, Cisár Josef II. o používaní priezvisk, *Acta onomastica* 45, 2004, s. 28–31.
- M. Majtán, O slovenských priezviskách, *Kultúra slova* 39–40, 2005–2006, s. 232–237, 30–35.
- M. Majtán – M. Považaj, *Vyberte si meno pre svoje dieťa*, Bratislava 1998.
- M. Majtánová – M. Majtán, K problematice pojmenování žen na Slovensku v 17. století. In: J. Honl – F. Roubík – J. Svoboda (eds.), *Onomastické práce 1. Sborník rozprav k sedmdesátým narozeninám univ. prof. dr. Vladimíra Šmilauera, DrSc.*, Praha 1966, s. 47–50.
- J. Matejčík, Z jazykovej výstavby ženských pomenovaní. In: M. Majtán (ed.), 4. slovenská onomastická konferencia (Bratislava 9.–10. 11. 1971), Bratislava 1973, s. 29–42.
- Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika, Skopje 1983.
- J. Pleskalová, *Vývoj vlastních jmen osobních v českých zemích v letech 1000–2010*, Brno 2013.
- M. Považaj, *Tvorenie ženských priezvisk v spisovnej slovenčine*, *Kultúra slova* 17, 1983, s. 267–273.
- M. Sedláková, Spoločenské pozadie osobných mien Sol'nobanskej mestskej súdnej knihy (1819–1841). In: E. Krošláková (ed.), *Zborník referátov z 11. slovenskej onomastickej konferencie* (Nitra 19.–20. 5. 1994), Bratislava – Nitra 1994, s. 120–123.
- M. Sedláková, Štylistické a slovotvorné súvislosti používania ženských mien v Sol'nobanskej mestskej súdnej knihe (1819–1841). In: M. Majtán – F. Ruščák (eds.), *Zborník referátov z 12. slovenskej onomastickej konferencie a 6. seminára „Onomastika a škola“* (Prešov 25.–26. 10. 1995), Prešov 1996, s. 144–146.
- P. Š. Džarylgasinova – M. V. Krjukov – V. A. Nikonov – A. M. Pešetov (eds.), *Sistemy ličnych imen u narodov mira*, Moskva 1986.
- M. Sitárová, *Priezviská v budmerickej mestskej knihe*. In: M. Majtán – P. Žigo (eds.), *Zborník materiálov z 13. slovenskej onomastickej konferencie* (Modra-Piesok 2.–4. 10. 1997), Bratislava 1998, s. 173–177.
- J. Skladaná, *Slovenské osobné mená v Banskej Bystrici v 16. storočí*. In: M. Majtán – P. Žigo (eds.), *Zborník materiálov z 13. slovenskej onomastickej konferencie* (Modra-Piesok 2.–4. 10. 1997), Bratislava 1998, s. 169–172.
- J. Stanislav, *Pribinovi veľmoži*, *Linguistica Slovaca* 1–2, 1939–1940, s. 118–147.
- J. Stanislav, *Zo štúdia slovanských osobných mien v Evanjeliu cividalskom*, *Slavia* 18, 1947–1948, s. 87–100.
- V. Šmilauer, *Úvod do toponomastiky*, Praha 1963.
- V. Šmilauer, *Ze staré antroponymie v Hontu*. In: M. Blichá – M. Majtán (eds.), *Zborník Pedagogickej fakulty v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach*, Bratislava 1976, s. 185–196.
- R. Šrámek, *Úvod do obecné onomastiky*, Brno 1999.

- I. Valentová, Živé osobné mená v hornonitrianskej oblasti, Jazykovedné štúdie 27, Bratislava 2009.
- J. Svoboda – V. Šmilauer – L. Olivová-Nezbedová – K. Oliva – T. Witkowski, Základní soustava a terminologie slovanské onomastiky, Zpravodaj Místopisné komise ČSAV 14, 1973.

Pramene

- Dokumenty k baníckemu povstaniu na Slovensku (1525–1526). P. Ratkoš (ed.), Bratislava 1957.
- D. Lehotská – J. Orlovský, Najstaršia jelšavská mestská kniha 1566–1710, Martin 1976. (JK)
- Pramene k dejinám slovenčiny 1, M. Majtán – J. Skladaná (eds.), Bratislava 1992. (P1)
- Pramene k dejinám slovenčiny 2, T. Laliková – M. Majtán (eds.), Bratislava 2002. (P2)
- Pramene k dejinám slovenčiny 3, R. Kuchar – I. Valentová (eds.), Bratislava 2008. (P3)
- F. Ryšánek, Slovník k Žilinské knize, Bratislava 1954. (ŽK)
- Slovenské listy a listiny z 15. a 16. storočia. B. Varsik (ed.), Bratislava 1959. (SLL)
- Urbáre feudálnych panstiev na Slovensku, Zv. 2., R. Marsina – M. Kušík (eds.), Bratislava 1959. (U2)

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV

Panská 26

813 64 Bratislava

ivetav@juls.savba.sk